

STEVAN DORONJSKI BESZÁMOLÓJA

A JKSZ KB-NAK AZ V. ORSZÁGOS ÉRTEKEZLET 40. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL MEGTARTOTT ÜNNEPI ÜLÉSÉN

Negyven évvel ezelőtt Dubravában, Zágráb külvárosában tartották meg a Jugoszláv Kommunista Párt V. országos értekezletét.

Megtartásának időpontja, a szerteágazó és alapos előkészületek, a Jugoszlávia minden részéről érkezett küldöttek száma, a nemzetközi és a belső helyzet értékelése, az elfogadott határozatok alapján az V. országos értekezlet kivételes helyet foglal el a Jugoszláv Kommunista Szövetség történetében. Az értekezlet kifejezte a párt szervezeti erejét, eszmei-politikai érettségét és szilárdságát, s meghatározta azt a politikai irányvonalat, amely a jugoszláv kommunistákat felkészítette arra, hogy történelmi felelősségük magaslatán álljanak a küszöbönálló sorsdöntő fontosságú eseményekben. Mindez Tito érdeme volt.

Az értekezlet idején igen bonyolult társadalmi állapotok és vészterhes nemzetközi viszonyok uralkodtak. A második világháború, az emberiség történelmének legvéresebb háborúja már két éve dúlt Európában. A fasiszta államok rabigába döntöttek több európai országot, és újabb hódításokat terveztek Európa keleti és délkeleti részein. Jugoszlávia függetlenségét is mind közvetlenebbül veszélyeztették.

A jugoszláv burzsoá kormány reakciós belpolitikája és tétovázó, majd fasisztabarát külpolitikája gyengítette az ország egységét és védelmi készségét. A nagy társadalmi-gazdasági és politikai válságot az is elmélyítette, hogy az országot gazdaságilag egyre több szál fűzte a fasiszta erőkhöz, gazdasága mind nagyobb mértékben kapcsolódott be a fasiszták hadigazdálkodásába. A burzsoázia nem volt képes megoldani a felhalmozódott szociális és nemzeti ellentmondásokat, de egységes volt a forradalmi munkásmozgalom brutális elfojtásában. A néptömegek növekvő elégedetlenségével, az országban erőre kapó demokratikus és forradalmi folyamatokkal a kormány — a fasiszta rezsim mintájára — mind reakciósabb intézkedésekkel próbált szembeszállni. 1939 decemberében szentesítették a kommunisták és antifasiszták internálására szolgáló gyűjtőtáborok létrehozását, betiltották az Egyesült Mun-

kásszakszervezeteket, fajvédő törvényeket hoztak, megerősödtek a fasisztabarát és a fasiszta terrorista szervezetek, fellángoltak a nacionalista szენvedélyek.

A Jugoszláv Kommunista Párt volt az egyetlen szervezett politikai erő, amely felismerte a történelmi pillanat sorsdöntő jelentőségét, s volt bátorsága a néptömegek előtt világosan és nyíltan rámutatni a társadalmi válság gyökereire és az országot fenyegető veszélyre, volt ereje merészen kifejteni azt a programot, amely utat nyitott a nép és az ország tényleges érdekeivel összhangban álló megoldások felé. Az V. országos értekezleten pedig ez teljes egészében kifejezésre jutott.

A Jugoszláv Kommunista Pártnak abban az időben már mintegy 7,5 ezer, a JKISZ-nek pedig 17 800 tagja volt. A párt szervezeti és eszmei-politikai megszilárdulása Josip Broz Tito vezetésével már meghozta első gyümölcsseit. Az országban megalakították az új pártvezetőséget; elfogadták azt az irányvonalat, hogy a párt tevékenységéhez szükséges anyagi és pénzügyi eszközöket az országban teremtik elő, a munkásosztály és a dolgozók anyagi támogatásával; a pártszervezés középpontját az országba helyezték át; a frakciózás és szektásság elleni határozott harc megszilárdította a párt egységét; létrehozták, illetve megszilárdították a nemzeti és tartományi pártvezetőségeket; az ország különböző részeiben felújították a pártszervezeteket és újakat létesítettek; fokozatosan alakot öltött és a gyakorlatban igazolta helyességét az az új politikai irányvonal is, amely által megszilárdul a párt meg a munkásosztály, szélesebb körben pedig a kizsákmányolt és nemzetileg elnyomott néptömegek közötti kapcsolat. Ez az irányvonal már teljes programot nyújtott a nemzeti kérdés megoldására, így az ország védelméért folytatott harc összefonódott a jugoszláv nemzetek és nemzetiségek leendő föderatív közösségének világos távlatáival. A Kommunista Párt erőteljes társadalmi-politikai támaszai voltak a munkásosztály, az értelmiségi körök, a polgárok különböző rétegeiből származó demokratikus érzelmű egyének és csoportok. Kibővítette munkáját a szakszervezetekben és elmélyítette befolyását a falvakban. Szárnyai alatt erőteljesen fejlődött az ifjúsági forradalmi mozgalom.

Az V. országos értekezlet a Jugoszláv Kommunista Pártnak olyan élcsapattá való kiteljesedését zárta le, amely egyszerre mind a tömegek pártja is, tehát a forradalom pártja. Mindennek megalkotója pedig Josip Broz Tito volt.

Az értekezlet igen alapos és átfogó politikai és szervezési előkészületei már 1940 kora tavaszán megkezdődtek. Hogy biztosítsák a párttagság széles körű részvételét a pártpolitika kialakításában, a kifejlődő új demokratikus viszonyok szellemében több mint száz helyi, járási, körzeti és tartományi, illetve nemzeti pártértekezletet tartottak. Ezek munkájában mintegy 1500 küldött, illetve az egész tagságnak mintegy egyötöde vett részt. Ezeken az értekezleteken elemezték a jugoszláv társadalom szövevényes politikai problémáit és a nemzetközi viszonyokat, meg-

vitatták a Jugoszláv Kommunista Párt életének, munkájának és harcának minden lényeges kérdését és megválasztották az V. országos értekezlet küldötteit. Megtartották a JKISZ VI. országos értekezletét is, valamint a Népi Segély országos tanácskozását.

Az V. országos értekezlet munkájában, 1940. október 19-e és 23-a között 101 küldött vett részt. Közöttük 53 munkás, 14 paraszt, 29 értelmiségi és 5 tisztviselő volt. Átlagéletkoruk 33 év, párttagságuk átlagos időtartama 9,5 év volt. Nyolcvan küldött megjárta a politikai börtönöket, 42-en fegyházviseltek voltak, az értekezlet küldöttei átlagosan két—két évet raboskodtak.

Az átfogó előkészületek, a küldöttek száma és összetétele, valamint határozatai alapján az értekezlet pártkongresszusi jelleget öltött.

A Központi Bizottság munkájáról az értekezleten Josip Broz Tito főtitkár tett jelentést. A jelentés, valamint a tíz beszámoló és az igen tartalmas vita — összesen 165 felszólalás hangzott el — tüzetesen elemezte a nemzetközi viszonyokat, Jugoszlávia nemzetközi helyzetét és belső fejlődését. Értékelték a párt fejlődését is a IV. kongresszus utáni időszakban. Kidomborították az 1937 utáni új vezetőség kitartó, a sokéves válság túlhaladása érdekében folytatott harcának eredményeit.

Ennek alapján az értekezlet rögzítette azt a politikai platformot, amelyet a Jugoszláv Kommunista Párt az utóbbi évek során épített ki — a külső fasiszta veszély és a belső reakciós társadalmi rendszer elleni egység, az összes haladó és antifasiszta erők harci egységének létrehozására irányuló következetes irányvételt. Ez a platform elsősorban a jugoszláv társadalom és állam helyzetének önálló elemzéséből és abból a meggyőződésből eredt, hogy a burzsoázia, amely képtelen megoldani a felhalmozódott szociális és nemzeti problémákat, le fog tűnni a történelem színpadáról. A Kommunista Párt elfogadta a háború imperialista jellegéről szóló értékelést, de ugyanakkor leszögezte, hogy a háborúnak antifasiszta vonása is van. Ezért kitartott álláspontja mellett, hogy Jugoszláviát fasiszta agresszió veszélye fenyegeti, s hogy fel kell venni a harcot a fenyegető fasiszta támadással.

E politikai irányvonal fő összetevői a következők voltak:

— az ország függetlenségének és védelmének erősítése, és (ennek előfeltételeként) küzdelem a politikai élet demokratizálásáért, a szociális, nemzeti és más problémák megoldásáért, a nemzeti egyenjogúságért és szabadságért, amit csak a Cvetković—Maček-kormány megdöntésével, a munkások és parasztok szövetségén alapuló néphatalom létrehozásával lehet megvalósítani;

— a jugoszláv népek függetlenségének megőrzése céljából a Szovjetunióra mint az akkori egyetlen szocialista (és a háborúba be nem lépett) országra való támaszkodás politikája.

Munkája végén az értekezlet megválasztotta a Központi Bizottságot és Josip Broz Tito személyében a főtitkárt. Azt tükrözte ez, hogy a tagság maradéktalanul bízik az eddigi vezetőségben, ezenfelül támogatja

Titónak a párt megszilárdítására irányuló tevékenységét, amit hamarosan még nyomatékosabban igazol a forradalmi gyakorlat — Titónak és az új vezetőségnek a népfelszabadító harcban és a szocialista forradalomban betöltött szerepével.

Munkájával és határozataival az V. országos értekezlet kifejezésre juttatta a párt új szellemét: az önállóságot, a bátorságot és az önbírálatot a helyzet felméréseiben és a politikai akció céljainak és módszereinek kialakításában. Megmutatkozott, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt legyőzte belső fogyatékoságait és szilárd eszmei-politikai egységet valósított meg; hogy jelentős politikai erőt képvisel; hogy ez az egyetlen jugoszláv párt, amely képes a munkásosztályt, a nemzeteket és nemzetiségeket a szociális és nemzeti felszabadításért folytatott harcba vinni.

A párt szervezettségéről, erejéről és befolyásáról tanúskodott az is, hogy sikerrel elvégezték az igen átfogó és sokrétű előkészületeket, és hogy egy nagyvárosban, teljes illegalitásban megtartották egy törvényen kívül álló párt tömeges értekezletét, olyan küldöttek részvételével, akiknek túlnyomó többsége rendőrségi megfigyelés alatt állt, s erről semmi sem szivárgott ki, egyetlen letartóztatásra sem került sor.

Tito zárószavai — hogy a következő értekezletet a szociális és nemzeti elnyomás alól felszabadított országban fogják tartani — akcióprogram jellegűek voltak.

Az V. országos értekezlet után a párt még határozottabb és egységesebb volt a reakciós rendszer elleni harcban.

A szilárdan megszervezett, eszmei-politikai tekintetben egységes, világos politikai platformmal rendelkező párt képes volt gyorsan és határozottan reagálni a hamarosan bekövetkező drámai eseményekre. A párt felkészült arra, hogy a széles néptömegek politikai hangulatát szervezett politikai akcióra váltsa. Ezért volt ereje egy olyan általános nemzeti összeomlás körülményei között is, amelyet népeink 1941 áprilisában éltek át, fegyveres felkelést indítani és a népfelszabadító harc élére állni.

Egyszóval az V. országos értekezlet politikai irányvonala konkrétan és történelmileg megfelelt a munkásosztály, a jugoszláv nemzetek és nemzetiségek létszükségleteinek és szabadságra való törekvéseinek. Ezt bizonyította az is, hogy ezen irányvonal valóra váltásával igen gyorsan növekedett a Jugoszláv Kommunista Párt politikai tekintélye és befolyása az ország dolgozó tömegei között. Növekedett taglétszáma is. 1941 áprilisától — ekkor a pártnak mintegy 8000 tagja volt, nagy részük gyűjtőtáborokban és börtönökben — a felkelés megkezdéséig a Jugoszláv Kommunista Párt mintegy 4000 új taggal gyarapodott.

Noha 1941. július elején a pártnak mindössze 12 000 tagja volt, mégis világosan és pontosan értékelte a nemzetközi helyzetet és az országban uralkodó viszonyokat, a lényeges kérdéseket, valamint pontosan kialakított politikai céljai és módszerei voltak irányvonalának megvalósítására, és ilyen alapon szilárd volt eszmei-politikai egysége. Tito érteke-

lése szerint éppen „az V. országos értekezlet határozatai nyújtottak a pártszervezeteknek olyan világos irányvonalat, olyan eszközöket és módszereket, amelyek döntőek voltak a népfelszabadító háború későbbi fejlődése szempontjából”. A párt kezdetben az ország szabadságának és függetlenségének megvédésére irányuló előkészületeket szorgalmazta, később pedig össznépi harcot indított a megszállók és a hazai árulók ellen, és ugyanakkor egy önelvű szocialista forradalom stratégiáját építette és valósította meg. S ennek során:

— vezető szerepét a szociális jogfosztottságban és nemzeti elnyomásban sínylődő dolgozó tömegek legszélesebb mozgalmára alapozta;

— a párt szerepének és politikájának az V. országos értekezleten meghatározott koncepcióját a felszabadítási harcot választó összes társadalmi és politikai erők széles körű népfelszabadító frontjának létrehozásával valósította meg;

— teljes mértékben kifejezésre jutott a párt forradalmi alkotókészsége és politikai önállósága a második világháború bonyolult szövetséges viszonyaiban.

Ez a koncepció ölt testet a párt dogmamentes hozzáállásában a társadalom háború utáni forradalmi fejlődésének nyílt kérdéseire való válaszkeresésben is; a sajátosságos, új politikai rendszer kiépítésében, amely egy széles körű, osztályjellegű, a forradalom fegyveres szakaszában kibontakozó szövetségre (a Népfontra) támaszkodott; később a szocialista öngazgatásnak mint a szocialista forradalom átfogó stratégiájának fejlesztésében, amelyben a munkásosztály, a dolgozó ember döntő társadalmi-gazdasági szerepére épül az egész gazdasági és politikai rendszer.

Az V. országos értekezlet messze ható történelmi jelentősége beigazolódik a következő évtizedek során a Jugoszláv Kommunista Párt (a JKSZ) következetes önállóságával a bel- és külpolitika kialakításában. A jugoszláv kommunisták eme elvi álláspontja a Jugoszláv Kommunista Szövetség VII. kongresszusán és a későbbiek során a szocializmusnak mint világfolyamatnak az átfogó víziójában teljeseedik ki; a munkásmozgalom a sajátosságokban megnyilvánuló egység által érvényesülő egyenjogú és demokratikus viszonyoknak a koncepciójában; és végül az összes szocialista, népfelszabadító és minden más haladó erő az elnemkötelezettség politikájában és mozgalmában létesülő új internacionalista kapcsolatának a koncepciójában.

Elvtársnők és elvtársak!

Tito elvtárs a Jugoszláv Kommunista Párt V. országos értekezletén zárószavában egyebek között hangsúlyozta: a párt legfontosabb feladata megteremteni és kibővíteni szociális és politikai bázisát az ipari vállalatokban. Tito e magvas gondolata ma is, teljes mértékben érvényes és időszerű. Egy olyan forradalmi párt számára, mint a Kommunista Szövetség, mindig minden új társadalmi helyzet új történelmi próbatétele annak, hogy mennyire tud saját termelőbázisa érdekeinek a kifejezője

lenni; egész lényével e bázisban gyökerezik-e, s valóban fő irányelve, munkafeladata és célja-e a munkásosztály gazdasági és társadalmi felemelkedése.

A jugoszláv kommunisták hosszú távú irányelveikben és mindennapi gyakorlatukban sohasem adták fel az osztályszempontokat. A munkásosztály történelmi érdekeinek valóra váltásáért, társadalmi-gazdasági helyzetének megváltoztatásáért különféle körülmények között és változó sikerrel, de szüntelenül folyt a küzdelem. Ez volt a legfontosabb feltétele a forradalmi folyamatok elmélyülésének, a szocialista fejlődési vívmányok megszilárdulásának. E folyamatot nemcsak a forradalmi gyári munkásság tartotta magáénak, hanem a társadalom legátfogóbb dolgozói rétegei is, a társadalom haladó része, mindenki, aki csak pártunk platformjában egy józan útírányt ismert fel, vagy pedig a maga remélt jobb és szabadabb életének lehetőségét sejtette meg benne. Éppen a forradalmi folyamatok eme osztályjellegű megalapozásának és szociális alapjuk kiszélesítésének köszönhetően forradalmunk és a Kommunista Szövetségnek társadalmunkban betöltött forradalmi szerepe töretlenül folytatódott.

A történelmi eredmények, a hazánk társadalmi életében beállt nagy forradalmi változások, a háború utáni fejlődés néhány évtizedében elért nagy sikerek félmjelzik a Jugoszláv Kommunista Szövetség e szerepét, de egyben köteleznek is. A Jugoszláv Kommunista Szövetségnek ma is a szerepéhez méltó szinten kell felelősséget vállalnia. A Kommunista Szövetségnek eddigi gyakorlatát is olyan szellemben, olyan építő jelleggű bírálattal és önbírálattal kell értékelnie és továbbfejlesztenie, ami pártunkat egész története során jellemezte, és ami épp az V. országos értekezleten jutott erőteljesen kifejezésre. Szüntelenül erősíteni a munkásosztállyal és a társadalom minden dolgozó rétegével való összetartozását, megszilárdítani és továbbvinni saját soraiban a demokratizmust, megtartani eszmei vezető szerepét és eszmei-politikai egységét — ma is ezek az előfeltételei annak, hogy a Jugoszláv Kommunista Szövetség betölthesse forradalmi szerepét, képes legyen megtenni az új történelmi kezdeményezéseket, s eleget tehessen társadalmi fejlődésünk mostani, bonyolult feladatainak. Jó feltételeink vannak ahhoz, hogy leküzdjük a felmerülő problémákat, nehézségeket. Szocialista hazánknak van mire alapoznia szebb jövőjét. Nemcsak arról az anyagi alapról van szó, ami által a közepesen fejlett országok közé tartozunk — történelmi szempontból még fontosabbak az öngazgatási gyakorlat eredményei és kitérő lehetőségai.

A szocialista öngazgatás fejlesztéséért, társadalmunk további fejlődéséért azonban az elkövetkezőkben is kitartóan kell küzdenünk. Ez a lényegében osztályharc nehezebb, mint gondoltuk. Ám kifejezi munkásosztályunk és minden dolgozónk történelmi óhaját, a mai világ leghaladóbb törekvéseit, a szocialista viszonyok humánus természetét. Éppen ezért e harc kimenetele jórészt a szubjektív erőkön múlik. Nyilvánvaló,

hogy nem a Kommunista Szövetség e harc egyetlen tényezője, de társadalmunk szilárd szocialista fejlődése nagyban függ attól, hogy a párt-nak mennyire sikerül serkentenie, egyesítenie és erősítenie az öngazgatási folyamatok feltételeit, tényezőit.

Történelmi eredményeket értünk el az öngazgatáson alapuló társadalmi átalakulásban. Ezek az eredmények világviszonylatban is történelmi jelentőségűek. Gazdasági és társadalmi fejlődésünk mostani szakaszában kiéleződtek az egyes ellentmondások. Erről az utóbbi években többször is szó volt a Jugoszláv Kommunista Szövetségben. Nem állíthatjuk, hogy nem ismertük fel e jelenségek okát, ám nem elég hatékony az ellentmondások leküzdésére irányuló osztályjellegű politikai akció. Emiatt erősödnek a termelők társadalmi-gazdasági helyzetének, a gazdaság újratermelési képességének és a jövedelemmel való rendelkezésnek bizonyos kedvezőtlen tendenciái. Az öngazgatás jelenlegi fejlesztési nehézségeinek éppen ez a fő forrása.

Feltétlenül előre kell lépniünk a szocialista öngazgatási viszonyok fejlesztésében, hogy következetesebben valóra válhassanak a munkásosztály érdekei. A Kommunista Szövetség legfontosabb történelmi feladata küzdeni a munkásosztály társadalmi-gazdasági helyzetének olyan irányú megváltoztatásáért, ami által valóban lehetővé válik, hogy a munkásosztály érdekei határozzák meg a társadalmi-politikai döntéshozatal egész folyamatát és a társadalom politikai szervezőmódját, s a munkásosztály ne csak a társultmunka-alapszervezetekben, hanem minden más társadalmi szinten is rendelkezessen a többletmunkával.

Nyilvánvaló, hogy hosszú történelmi folyamat, de lehetséges és szükséges, hogy a munkásosztálynak már most, a jelenlegi körülmények között nagyobb befolyása legyen a munkatöbblet felhasználására és az elevenjébe vágó, a társadalmi fejlődésben elsődleges fontosságú politikai határozatok elkészítésére. Ha a munkásosztálynak az újratermelés folyamatában és a politikai döntéshozatal rendszerében elfoglalt helyzete nem ilyen irányban változik meg, akkor nem küzdhetjük le az öngazgatási viszonyok fejlesztése elé tornyosuló akadályokat. A szocialista öngazgatás erősítésén, a szocialista öngazgatáson kívül munkásosztályunk és dolgozóink számára nincs szocialista távlat.

Ezért megfontolt elemzésre és rendezésre szorulnak a gazdaságszervezés, a termelés és az elosztási viszonyok. Az öngazgatású társult munka alkotmányos alapelveinek életre keltésére és a társadalom általános politikai szervezettségére vonatkozó kérdések megoldására kell törekednünk.

Tudatában vagyunk, hogy gazdasági fejlődésünk kedvezőtlen alakulása, a munkásosztály anyagi és általános társadalmi helyzetének rosszabbodása visszavetheti az öngazgatás érvényesítését. De legyünk tisztában azzal is, hogy objektív lehetőségünk van az ilyen tendenciák forrásának fokozatos megszüntetésére is. A Kommunista Szövetség tevékenységét erre a két dologra kell alapozni.

Ezek a problémák nem csak gazdaságiak, és nem csak az öngazgatási és az állami szerveket érintik. Társadalmi fejlődésünk lényegbevágó eszmei és politikai problémái közé tartoznak. Az igazolódik be általuk, hogy a munkásosztály létérdekei ellentétben állnak a bürokratikus és technokratikus érdekekkel. Ezért a Kommunista Szövetségnek felelősségteljes és fontos feladata, hogy az öngazgatási rendszer belső tényezőjeként a szervezett szocialista erőkkkel együtt eszmei-elméleti felismeréseivel és politikai tevékenységével e kérdések megoldására mozgósítsa a társadalmi és öngazgatási tényezőket, társadalmunk minden erejét. Mivel az öngazgatás fejlődésében felmerülő nehézségek és a lemaradás okai osztályjellegűek, a politikai akció stratégiáját is osztályszempontból kell kijelölni és ezen az alapon kell kidolgozni.

A Kommunista Szövetség tehát a gazdasági stabilizációt is ilyen osztályjellegű platformra alapozza. A stabilizáció nem technikai megoldások halmaza, hanem olyan feladat, amelynek valóra váltására csak akkor van kilátás, ha e munka a munkásosztály társadalmi-gazdasági helyzetének alaposabb megváltoztatására irányul és a termelőerők gyorsabb fejlődését serkenti. Az irányelveken és programokon kívül természetesen sok intézkedésre is szükség van, hogy elérhessük célunkat. Mindenekelőtt erélyesen és gyorsan meg kell oldanunk a termelő és minden más alkotó munka serkentését. A termelőkénség kérdését mindenütt ki kell élezni. A nagyobb termelőkénségért és a munkásosztály társadalmi-gazdasági helyzetének gyökeres megváltoztatásáért vívott harc elválaszthatatlanul egybefonódik. A stabilizáció lényege azonban az, hogy a társult termelők birtokolják a jövedelem egészét. Ez nem olyan munka, amit máról holnapra el lehet végezni, és nemcsak a meghatározott állami szervek és intézmények hatáskörébe tartozik — ez a Kommunista Szövetség és a társadalom más szervezett politikai erőinek egyik legfontosabb politikai és eszmei feladata.

A Kommunista Szövetség, a szocialista öngazgatás helyzetéért és fejlesztéséért vállalt történelmi felelősségét felmérve tudatában van, hogy a munkásosztály élcsapatának szerepére nem úgy rendeltetett el. Ezt a szerepet újból és újból el kell nyernie, a munkásosztály legfőbb érdekeinek érvényesítéséért vívott harcával. Ezért a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek a munkásosztály igazi belső vezető eszmei és politikai erejévé kell válnia.

Gyakran hangoztatjuk, hogy a Kommunista Szövetség a küldöttrendszerben és e rendszer által tevékenykedik, de azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy e rendszerben a Kommunista Szövetség kinek az érdekeiért és hogyan küzd.

Az öngazgatási érdekek pluralizmusa nem azonos a meglévő érdekek pluralizmusával. Ellenkezőleg, az öngazgatás megköveteli, hogy az érdekek egybehangolása a munkásosztály érdekein alapuljon. Más szóval az öngazgatási érdekek pluralizmusa, ezek egybehangolása a munkásosztály érdekeinek előnyben részesítéséből indul ki, ez pedig azt je-

lenti, hogy a munkásosztályon belül kell ezeknek az érdekeknek kialakulniuk, itt kell leküzdenie a csoporttulajdoni törekvéseket, a pillanatnyi és közvetlen érdekek elhatalmasodását.

A munkásosztály érdekei kikristályosodásának e folyamatában és a munkásosztály döntő szerepéért vívott harc során a Kommunista Szövetség pótolhatatlan eszmei és politikai szerepet tölt be. Politikai és társadalmi értelemben a Kommunista Szövetségnek a küldöttrendszer útján és a Szocialista Szövetségen belül olyan erővé kell válnia, amely a különböző és gyakran ellentmondó érdekek közül mindig a közös érdekek demokratikus kialakítását szorgalmazza és szavatolja, nemcsak a munkásosztályban, de a társadalom minden szintjén. Ez is a Kommunista Szövetség és osztálybázisa összeforrottságának és a forradalmi osztálytudat fejlesztésének a fontosságát bizonyítja; ez az előfeltétele annak, hogy valóban élcsapata legyen a munkásosztálynak.

Elvtársnők és elvtársak!

A Jugoszláv Kommunista Párt az V. országos értekezlet idején kevés tagot számláló kis párt volt, de ha eszmei erejét és hatását, szerveztségét és felkészültségét nézzük, akkor igen erős. Épp ezért kezdhette el és irányíthatta sikerrel a népfelszabadító harcot és a szocialista forradalmat. A Kommunista Szövetségnek ma mintegy 1 900 000 tagja van, ezért nyugodt lélekkel állíthatjuk, hogy pártunknak még sohasem voltak nagyobb lehetőségei a mostaniaknál. Mégsem lehetünk elégedettek azzal, ahogyan ezek a képességek és lehetőségek kifejezésre jutnak a Kommunista Szövetség gyakorlatában és szélesebb társadalmi vonatkozásában. Alaposabban, bírálóbban kell felmérnünk gyakorlatunkat. Nemcsak a párttagok cselekvő viszonyulására van szükség, hanem munkásosztályunk és dolgozóink széles rétegeinek részvételére is. A Kommunista Szövetség ezen kihasználatlan, politikai szempontból nem megfelelően kiaknázott hatalmas ereje a párt belső minőségi változásainak egyik fő támasza, valamint a gazdasági és társadalmi fejlődésünk fogyatékokosságainak leküzdésére irányuló harcunk támasza is.

A Kommunista Szövetség társadalmi gyakorlatával szüntelenül vezető eszmei-politikai erőnek bizonyult a bürokratikus és technokratikus kiszajátítási tendenciák elleni harcban. Ez egyébként hosszú távú irányelvünk. E tendenciák azonban néha sorainkban is tapasztalhatók, akkor kapnak erőre, amikor gyengül az osztály és a párt egysége, amikor a pártvezetőségekben összpontosul a politikai döntéshozatal, amikor lanyhul a párttagok politikai tevékenysége, s amikor egyes pártszervezeteket és pártvezetőségeket a részérdekek vezérelnek. Tito elvtárs gyakran és okkal figyelmeztetett bennünket, hogy a párttagoknak és azoknak, akik rendszerünkben kulcsfontosságú szerepet töltenek be, nem szabad más-milyen magatartást tanúsítaniuk a párton belül, mint azon kívül, különösen a pártpolitikát és a KSZ álláspontjainak érvényesítését illetően.

Ezért tehát a Kommunista Szövetségnek önmagát is felül kell vizsgálnia, fel kell mérnie, hogy mennyire forrott össze osztálybázisával, mi-

ként juttatja kifejezésre a munkásosztály és valamennyi dolgozó legfontosabb érdekeit. Nemcsak a párt szociális struktúrájáról van szó, noha ennek javítása, a munkásosztály politikai szerepének fokozása továbbra is időszerű. A Pártunk egész gyakorlatának felméréséről, a szociális alappal való kapcsolatáról, a párt munkájának demokratizmusáról, a párttagok politikai és eszmei alkotókéességének, befolyásának kibontakozásáról, a kommunista erkölcsről, a demokratikus centralizmus jelenlegi fejlődési szakaszunknak megfelelő érvényesítéséről és a KSZ élcsapatszerepének mibenlétéről van szó.

A Kommunista Szövetség szerepének programszerű kijelölése, rendszerünk jellege és problémáink természete megköveteli, hogy a kérdések megoldására társadalmunk összes szocialista erőit mozgósítsuk, amelyeknek legfontosabb érdekei a szocialista öngazgatáshoz fűződnek. Ebben az egész folyamatban a Kommunista Szövetség csak akkor válik valóban korszerű eszmei-politikai élcsapattá, ha tevékenységét a munkásosztály azon forradalmi harcának folytatására alapozza, amelyet az gazdasági és társadalmi helyzetének megváltoztatásáért folytat; ha egyidejűleg szüntelenül küzd nemzeteink és nemzetiségeink teljes mérvű egyenjogúságának a fejlesztéséért, az olyan anyagi alapok megteremtéséért, amelyek lehetővé teszik nemzeteink és nemzetiségeink szabad fejlődését, szolidaritásukat és a szocialista öngazgatás alapelvein együvé tartozásukat. Ezek nem párhuzamos és egymástól különálló feladatok, hanem a Kommunista Szövetség, illetve minden szervezett szocialista erő egy és ugyanazon történelmi feladata.

Elvtársnők és elvtársak!

Az V. országos értekezleten és pártunk történetének minden későbbi sorsdöntő eseményében kimagaslott Tito, a kommunista és forradalmi személyisége. Az V. országos értekezleten és a későbbiek során, egész átfogó társadalmi fejlődésünkben még egy személy, forradalmunk jeles alakja, Tito harcostársa, Edvard Kardelj is nagy szerepet vállalt. Egyikük sincs már köztünk, de életművük továbbra is a történelmi események cselekvő része. Nem alkalmi kijelentés, hogy Tito életműve él, és tovább kell élnie, hogy öntörvényű forradalmi módon élhessen társadalmunk és a Kommunista Szövetség. Ez az életmű épp osztályjellegű és humánus tartalmával arra kötelez és serkent bennünket, hogy a legjárhatóbb utakat kutassuk fel a szocialista öngazgatás fejlesztése, hazánk nemzetközi tekintélyének öregbítése, stratégiai irányelveink, az elnemkötelezettség politikája érvényesítéséért folytatott következetes harcunk előtt, a világ munkásságának valamennyi nemzeti felszabadítási és más haladó, demokratikus erőinek mozgalmával folytatott egyenrangú együttműködés fejlesztése előtt. E szempontból politikánkban semmi sem változott és a jövőben sem fog változni. E politika a titói életművet és forradalmunkat viszi tovább.